

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست عمومی ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه و تقریر و بیان

تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۱۰ / ذی الحجه ۱۴۴۷ هـ، ق مطابق ۶ / جوزا ۱۴۰۵ هـ، ش

اعمال مسنون و مستحب در روز عید قربان واجتناب نمودن از رسوم وعادات ناپسند در ایام عید

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله ، رضينا بالله رباً وبالاسلام ديناً وبمحمد نبياً أما بعد: قال الله سبحانه وتعالى: (قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ). الأنعام: (۱۶۳)

حضر محترم و مسلمانان عزتمند!

السلام عليكم ورحمت الله وبركاته!

برادران گرامی! امروز روز عید قربان ماست؛ امروز در بیشتر کشورهای جهان، مسلمانان نماز عید را برپا می‌دارند و شادی عید را جشن می‌گیرند. عید و نماز عید از شعائر بزرگ اسلام‌اند که الله تعالی آن را به‌عنوان نعمتی برای مسلمانان مشروع گردانیده است. هنگامی که رسول الله صلی الله علیه وسلم به مدینه منوره هجرت کردند، مردم مدینه در سال دو روز را جشن می‌گرفتند و در آن شادمانی می‌کردند؛ لباس‌های پاکیزه می‌پوشیدند و خوراک‌های گوناگون فراهم می‌نمودند. رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسیدند: این چه گونه روزهایی است؟ مسلمانان به رسول الله صلی الله علیه وسلم گفتند که مردم مدینه منوره در سال دو روز دارند که در آن شادمانی می‌کنند و خوشی‌های خود را برگزار می‌نمایند. رسول الله صلی الله علیه وسلم به صحابه کرام فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا يَوْمَ الْأَضْحَى وَيَوْمَ الْفِطْرِ». سنن أبي داود-ن (۱/ ۴۴۱)

ترجمه: بی‌گمان الله تعالی این دو روز شما را به دو روزی جایگزین کرد که از آن بهترند؛ یکی روز عید قربان و دیگری روز عید فطر است.

برای اینکه مسلمانان چنین گمان نکنند که اعیاد فقط روزهای خوردن و نوشیدن و لهو و لعب‌اند، الله جل جلاله آغاز این روزها را با عبادت قرار داد که همان نماز عید قربان و نماز عید فطر است؛ و در عید قربان، الله تعالی افزون بر نماز عید، عبادت مهم دیگری را نیز بر مسلمانان توانگر واجب کرده است و آن قربانی روز عید قربان است

در عید قربان برخی اعمال وجود دارد که سنت هستند و برخی اعمال مستحب‌اند، و شایسته است مسلمانان آن‌ها را رعایت کنند. تفصیل آن‌ها چنین است:

۱- غسل کردن برای نماز عید سنت است:

غسل کردن در روز عید سنت می‌باشد. در حدیث شریف آمده است: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ الْأَضْحَى. سنن ابن ماجه ت الأرئووط (۲/ ۳۴۶)

ترجمه: از عبدالله بن عباس رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم در روز عید فطر و عید قربان غسل می‌کردند.

همچنین این عمل از صحابه کرام و تابعین رضی الله عنهم نیز ثابت است. در روایتی آمده است: عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ، أَنَّهُ «كَانَ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْعِيدَيْنِ» معرفة السنن والآثار (۴۹/ ۵) ترجمه: سلمه بن اکوع رضی الله عنه در هر دو عید غسل می‌کرد.

و در روایت دیگری آمده است: أَنَّ عَلِيًّا كَانَ «يَغْتَسِلُ يَوْمَ الْعِيدَيْنِ، وَيَوْمَ الْجُمُعَةِ، وَيَوْمَ عَرَفَةَ، وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُحْرِمَ». شرح السنة للبغوي (۱۶۷/ ۲)

ترجمه: حضرت علی رضی الله عنه در هر دو عید، روز جمعه، روز عرفه و هنگام قصد احرام غسل می‌کرد.

امام محمد رحمه الله در موطأ نوشته است: (الغسل يوم العيد حسن وليس بواجب) الموطأ - رواية محمد بن الحسن (۱۳۰/ ۱)

ترجمه: غسل کردن در روز عید کار نیکو و پسندیده‌ای است، اما واجب نیست.

امام ابن نجیم رحمه الله می‌نویسد: (وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ سُنَّةٌ وَسَمَاءٌ مُسْتَحَبَّةٌ لِاشْتِمَالِ السُّنَّةِ عَلَى الْمُسْتَحَبِّ). البحر الرائق (۱۷۱/ ۲)

ترجمه: قول صحیح این است که غسل روز عید سنت است، و در متون به آن مستحب گفته شده؛ زیرا سنت شامل مستحب نیز می‌شود.

۲- پوشیدن لباس نو یا شسته‌شده و استعمال خوشبو هنگام رفتن به نماز عید:

پوشیدن لباس نو یا لباس پاک و شسته‌شده و استعمال خوشبو در صبح روز عید مستحب است.

در حدیث شریف آمده است: عن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم يلبس يوم العيد بردة حمراء. المعجم الأوسط (۳۱۶/ ۷) وقال الهيثمي: ورجاله ثقات. مجمع الزوائد ومنبع الفوائد. محقق (۲/ ۲۳۴)

ترجمه: از عبدالله بن عباس رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم در روز عید ردای سرخ می‌پوشیدند. و در روایت دیگری آمده است: عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - كَانَ يَلْبَسُ بُرْدَهُ الْأَحْمَرَ فِي الْعِيدِ وَالْجُمُعَةِ». السنن الكبرى للبيهقي. ط المعارف بالهند (۳/ ۲۴۷)

ترجمه: از حضرت جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم ردای سرخ خود را در روز عید و جمعه می‌پوشیدند. فقهای حنفی گفته‌اند که این ردا، پارچه‌ای یمنی بود که در آن خطوط سرخ و سبز وجود داشت و کاملاً سرخ نبود. ملاعلی قاری رحمه الله در این باره می‌نویسد: (والمراد بالأحمر كون خطوطه حمرا). مرقاة المفاتی (۲۷۷۶/ ۷) ترجمه: مراد از «سرخ» این است که در آن ردا خطوط سرخ وجود داشت.

امام کاسانی رحمه الله نوشته است: (فَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَقُومَ بَيْنَ يَدَيِ الْمَلُوكِ لِلْخِدْمَةِ فِي الشَّاهِدِ أَنَّهُ يَتَكَلَّفُ لِلتَّنْظِيفِ وَالتَّزْيِينِ وَيَلْبَسُ أَحْسَنَ ثِيَابِهِ تَعْظِيمًا لِلْمَلِكِ وَلِهَذَا كَانَ الْأَفْضَلُ لِلرَّجُلِ أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَحْسَنِ ثِيَابِهِ ... وَكَانَتْ الصَّلَاةُ مُتَعَمَّمًا أَفْضَلَ مِنَ الصَّلَاةِ مَكْشُوفَ الرَّأْسِ لِمَا أَنَّ ذَلِكَ أُبْلَغَ فِي الْإِحْتِرَامِ) بدائع الصنائع (۱/ ۱۱۴)

ترجمه: کسی که می خواهد در برابر پادشاهان برای خدمت بایستد، معلوم است که برای پاکیزگی و آراستگی کوشش می کند و بهترین لباس خود را برای تعظیم پادشاه می پوشد. بنابراین، برای مرد بهتر است که نماز را با بهترین و پاک ترین لباس خود ادا کند... و نماز خواندن با عمامه بهتر از نماز خواندن با سر برهنه است؛ زیرا این کار نشانه احترام بیشتری است.

میان نمازهای عید و نماز جمعه در پوشیدن لباس پاک و زیبا، مسواک زدن و استعمال خوشبو تفاوتی وجود ندارد. همان گونه که استعمال خوشبو برای نماز جمعه سنت و مستحب است، برای نمازهای عید نیز سنت و مستحب می باشد.

امام مالک رحمه الله می فرماید: ما از اهل علم شنیده ایم که استعمال خوشبو و آراستگی را در هر عید مستحب می دانستند، و امام و پیش نماز از همه برای این کار شایسته تر است؛ زیرا نگاه مردم به او متوجه می باشد. الموسوعة الفقهية الكويتية (۱۶۷/ ۱۴)

۳- خود داری از خوردن و نوشیدن در صبح عید قربان:

روش مستحب در عید قربان این است که انسان پیش از نماز عید چیزی نخورد، و هنگامی که قربانی کرد، از گوشت قربانی خود بخورد.

در روایتی آمده است: عَنْ بَنِي بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ لَا يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ، وَلَا يَطْعَمُ يَوْمَ النَّحْرِ حَتَّى يَذْبَحَ. صحيح ابن خزيمة ط ۳ (۶۹۴/ ۱)

ترجمه: ابن بریده از پدرش روایت می کند که رسول الله صلی الله علیه وسلم در روز عید فطر تا چیزی نمی خوردند، از خانه بیرون نمی رفتند؛ و در روز عید قربان تا قربانی نمی کردند، چیزی نمی خوردند. و در لفظ سنن دارمی چنین آمده است: (وَكَانَ إِذَا كَانَ يَوْمَ النَّحْرِ لَمْ يَطْعَمْ حَتَّى يَرْجِعَ، فَيَأْكُلُ مِنْ ذَبِيحَتِهِ) سنن الدارمی (۲/ ۹۹۷)

ترجمه: هرگاه روز عید قربان می رسید، رسول الله صلی الله علیه وسلم چیزی نمی خوردند تا اینکه به خانه بازمی گشتند، سپس از قربانی خود تناول می فرمودند.

۴- گفتن تکبیرها در روز عید قربان سنت است:

گفتن تکبیرهای مطلق در روز عید قربان عمل پسندیده و سنت می باشد. الله تعالی فرموده است: (وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ). البقرة: ۱۸۵

ترجمه: والله را به سبب آنکه شما را هدایت کرده است به بزرگی یاد کنید. و باشد که شکر گذار باشید.

تکبیرهای عید چنین است: (اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَلِلَّهِ الْحَمْدُ). البحر الرائق (۱۷۸/ ۲) و در فتاوی عالمگیری آمده است: (وَيُكَبَّرُ فِي الطَّرِيقِ فِي الْأَضْحَى جَهْرًا يَقْطَعُهُ إِذَا انْتَهَى إِلَى الْمُصَلَّى وَهُوَ الْمَأْخُودُ بِهِ). الفتاوى الهندية (۱/ ۱۵۰)

ترجمه: در راه رفتن به نماز عید قربان، تکبیر را با صدای بلند می گوید و هنگامی که به عیدگاه یا مسجد برسد، تکبیر را قطع می کند، و همین قول مورد عمل است.

۵- تغییر دادن راه هنگام رفتن و برگشتن از عیدگاه مستحب است:

وقتی انسان برای نماز عید می‌رود، بهتر است از یک راه برود و هنگام برگشتن از راه دیگری بازگردد. در حدیث شریف آمده است: «عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمَ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ» صحيح البخاري (۲/ ۲۳)

ترجمه: از حضرت جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که گفت: هرگاه روز عید می‌بود، رسول الله صلی الله علیه وسلم راه خود را تغییر می‌دادند.

۶- پیاده رفتن به نماز عید سنت است:

پیاده رفتن به مسجد یا عیدگاه برای نماز عید سنت است و در آن پیروی از رسول الله صلی الله علیه وسلم وجود دارد. در حدیث شریف آمده است: «عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ إِلَى الْعِيدِ مَاشِيًا، وَيَرْجِعُ مَاشِيًا» سنن ابن ماجه (۱/ ۴۱۱)

ترجمه: از عبدالله بن عمر رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم پیاده به عیدگاه می‌رفتند و پیاده بازمی‌گشتند.

و در روایتی دیگر آمده است: «عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: «مِنَ السُّنَّةِ أَنْ تَخْرُجَ إِلَى الْعِيدِ مَاشِيًا» وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يَخْرُجَ الرَّجُلُ إِلَى الْعِيدِ مَاشِيًا، وَأَنْ لَا يَرْكَبَ إِلَّا مِنْ عُدْرٍ». سنن الترمذی ت شاکر (۲/ ۴۱۰)

ترجمه: از حضرت علی کرم الله وجهه روایت است که فرمود: از سنت است که انسان برای نماز عید پیاده بیرون شود. امام ترمذی رحمه الله می‌گوید: عمل اکثر اهل علم بر همین حدیث است؛ آنان مستحب می‌دانند که شخص پیاده به عیدگاه برود و جز در صورت عذر سوار وسیله نشود.

۷- گوش دادن به خطبه عید سنت است:

وقتی امام از نماز فارغ شود، خطبه می‌خواند و گوش دادن به خطبه عید سنت است. شایسته است که مسلمان خطبه را گوش دهد و در دعای جمعی شرکت کند. در حدیث شریف آمده است: «عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ السَّائِبِ، قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - الْعِيدَ، فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ، قَالَ: «إِنَّا نَخْطُبُ فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَجْلِسَ لِلْخُطْبَةِ فَلْيَجْلِسْ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَذْهَبَ فَلْيَذْهَبْ» سنن أبي داود (۲/ ۳۶۰)

ترجمه: از عبدالله بن سائب رضی الله عنه روایت است که گفت: همراه رسول الله صلی الله علیه وسلم در نماز عید حاضر شدم. هنگامی که نماز پایان یافت، پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «ما خطبه می‌خوانیم، هرکس دوست دارد برای خطبه بنشیند، بنشیند و هرکس می‌خواهد برود، می‌تواند برود.

۸- اظهار شادی و خوشحالی در روز عید مستحب است:

عیدموسم اظهار شادی و خوشحالی است. مستحب است که هر مسلمان در این روز خوشحالی خود را اظهار کند و این روز را به عنوان روز شادی به مردم معرفی نماید و سرگرمی‌ها و بازی‌های مباح انجام دهد و در آن‌ها اعتدال را رعایت کند.

امام ابن نجیم رحمه الله نوشته است: «وَأَنْ يُظْهَرَ فَرَحًا وَبَشَاشَةً» (البحر الرائق) (۲/ ۱۷۱) ترجمه: مستحب است که انسان شادی و خوش رویی خود را اظهار کند.

در روزهای عید، باید از رسوم و عادات‌های ناپسند دوری کرد:

رسوم و عادات‌های نادرستی که مسلمانان باید از آن‌ها خودداری کنند، عبارت‌اند از:

۱- ترک کردن نماز عید، گناه و کاری ناروا است:

برخی مردم و جوانان بدون هیچ عذری نماز عید را ادا نمی‌کنند؛ یا در خانه می‌نشینند و یا مشغول دکانداری و کارهای دیگر می‌شوند و از خیر و فضیلت بزرگی محروم می‌گردند. این عمل از نگاه شرع ناروا است؛ زیرا نماز عید بر هر مرد مسلمان مکلف واجب می‌باشد.

امام حدادی رحمه الله نوشته است: (وَتَرَكَ صَلَاةَ الْعِيدِ ضَلَالَةً وَبِدْعَةً). الجوهرة النيرة (۱/ ۳۶۶) ترجمه: ترک نماز عید گمراهی و بدعت است.

۲- جنگ انداختن میان حیوانات و پرندگان، کاری ناروا است:

برخی مردم در روزهای مبارک عید، به نام خوشحالی، همه کارهای حرام را برای خود حلال می‌شمارند؛ مانند جنگ انداختن سگ‌ها، خروس‌ها، قوچ‌ها و دیگر حیوانات و پرندگان؛ در حالی که این کارها بیهوده و ناروا هستند. بر مسلمان لازم است که از چنین اعمال نادرست دوری کند. در حدیث شریف آمده است: (نَهَى رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- عَنِ التَّخْرِيشِ بَيْنَ الْبَهَائِمِ). ابو داود- (۲ / ۳۳۱)

ترجمه: از عبد الله بن عباس رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم از جنگ انداختن میان حیوانات منع فرموده است.

۳- قماربازی با برگ‌ها، چارمغز و تخم‌مرغ در روزهای عید، حرام است:

برخی مردم روزها و شب‌های مبارک عید را موسم قمار می‌دانند و در حجره‌ها قمار می‌زنند یا تخم‌مرغ‌جنگی به راه می‌اندازند. قمار از گناهان کبیره است و در هر زمانی حرام می‌باشد؛ اما در شب‌ها و روزهای مبارک عید، حرمت آن شدیدتر و سنگین‌تر می‌شود.

الله تعالی فرموده است: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (المائدة: ۹۰)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! جز این نیست که شراب، قمار، بت‌ها و تیرهای قرعه (فال بینی)، همه پلید و از اعمال شیطان‌اند؛ پس از آن‌ها دوری کنید تا رستگار شوید.

امام ذهبی رحمه الله می‌فرماید: (المیسر) به هر نوع قمار گفته می‌شود؛ مانند شطرنج، قاپ‌بازی، بازی با چوب، چارمغز، تخم‌مرغ، ریگ و مانند آن. این‌ها خوردن مال مردم به ناحق است. الله تعالی می‌فرماید: {وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ} یعنی: مال‌های یکدیگر را به ناحق در میان خود نخورید. همچنین در صحیح بخاری حدیثی آمده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده‌اند: {مَنْ قَالَ لِصَاحِبِهِ تَعَالَ أَقَامِرَكَ فَلْيَتَصَدَّقْ} رقم الحدیث: (۴۸۶۰)

ترجمه: هر کسی به دوست خود بگوید: «بیا با تو قمار کنم»، باید صدقه بدهد.

وقتی تنها گفتن سخن قمار، صدقه را واجب می‌گرداند، پس خود انجام قمار چه اندازه گناه بزرگ خواهد بود؟. الکبائر (ص: ۸۸) حتی فقهای کرام گفته‌اند تخم‌مرغ‌ها و چارمغزهایی که از راه قمار به دست آمده باشند، خریدن آن‌ها نیز جایز نیست.

ابن نجیم رحمه الله نوشته است: (وَلَا يَجُوزُ شِرَاءُ بَيْضِ الْمُقَامِرِينَ الْمَكْسَرَةِ وَجُوزَاتِهِمْ إِذَا عَرَفَ أَنَّهُ أَخَذَهَا قِمَارًا). (الأشباه) ص: (۱۱۳)

ترجمه: خریدن تخم‌های شکسته مرغ و چارمغزهای قماربازان جایز نیست، زمانی که معلوم باشد آن‌ها این اشیا را از راه قمار به دست آورده‌اند.

۴- در روزهای مبارک عید، برپا کردن محافل ساز و سرود و دیگر مجالس ناروا، کاری حرام است:

در روزهای عید باید از رسم‌ها و رواج‌های غیرشرعی و ناپسند دوری شود. برخی مراسم نه تنها جایز و سودمند نیستند، بلکه از نگاه شرع حرام و ناروا به شمار می‌روند؛ مانند برگزاری محافل موسیقی، مجالس شراب‌نوشی، بازی با ورق even- بدون قمار- و دیگر محافل مشابه که بعضی افراد ناآگاه از دین در این روزهای مبارک برگزار می‌کنند.

الله تعالی فرموده است: (وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ) [لقمان: (۶)]

ترجمه: و از مردم کسی هست که سخنان لهو و بیهوده را می‌خرد تا مردم را بدون هیچ نوع علمی از راه الله گمراه سازد و آن را به تمسخرگیرد؛ این گروه بر ایشان عذاب رسوا کننده است. ابن عباس رضی الله عنه و حسن بصری رحمه الله «لهو الحديث» را به لهو و لعب تفسیر کرده‌اند. الزواجر للهیتمی (۲/ ۳۳۶) در آیت دیگری الله تعالی می‌فرماید: {وَاسْتَفْزِرْزِرْ مَنْ اسْتَطَعَتْ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ} [الإسراء: (۶۴)] ترجمه: و هر کس از آنان را که می‌توانی، با آواز خویش تحریک کن.

امام مجاهد رحمه الله «بصوتک» را به آوازخوانی و نواختن نی و آلات موسیقی تفسیر کرده است. الزواجر عن الكبائر (۲/ ۳۳۶)

همچنین از ابو مالک اشعری رضی الله عنه روایت است: عن أبي مالك الأشعري- وَاللَّهِ مَا كَذَّبَنِي- سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لِيَكُونَنَّ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحَرَ وَالْحَرِيرَ وَالْخَمْرَ وَالْمَعَازِفَ» صحيح البخاري (۱۴/ ۱۶۱)

ترجمه: ابو مالک اشعری رضی الله عنه می‌گوید: به الله سوگند که او به من دروغ نگفته است؛ او از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیده است که فرمودند: «قطعاً از امت من گروهی خواهند بود که زنا، پوشیدن ابریشم، شراب و آلات موسیقی را حلال خواهند شمرد. این حدیث، دلیل آشکاری بر حرمت استفاده از آلات موسیقی و وسایل لهو و طرب است.

۵- رفتن به خانه مرده دار برای تعزیت در روز عید: در روزهای عید، رفتن برای فاتحه‌خوانی به خانه شخص فوت‌شده، پوشیدن لباس نو و ترک مراسم عید، از رسم‌های نادرست و ناپسند است.

در روزهای مبارک عید و ایام شادی، برخی مردم به خانه خانواده‌ای می‌روند که در همان سال یا چند ماه پیش عزیزی را از دست داده‌اند و به آنان تسلیت می‌گویند و غم گذشته را دوباره تازه می‌کنند.

همچنین اعضای خانواده متوفی در روزهای عید لباس نو نمی‌پوشند، خود را آراسته و پاکیزه نمی‌کنند و هیچ‌گونه مراسم عید را برگزار نمی‌نمایند؛ بلکه در شب‌ها و روزهای عید حالت اندوه و ماتم به خود می‌گیرند. این کار از نگاه شرع درست نیست و یک رسم نادرست به شمار می‌رود؛ زیرا این روزها برای مصیبت و غم نیست، بلکه روزهای شادی و خوشحالی‌اند.

۶- رفتن به قبرستان‌ها در روزهای عید، رسم و عادت ناپسندی است:

در میان برخی مردم چنین عادت شده است که پس از نماز عید، مستقیم به قبرستان می‌روند و برای مردگان دعا می‌کنند و در موسم شادی، غم و اندوه را دوباره زنده می‌سازند.

در دین مقدس اسلام، زمان‌ها و مناسبت‌های غم و اندوه مشخص‌اند و ایام شادی و خوشحالی نیز وقت و جایگاه معین خود را دارند؛ بنابراین، غمگین ساختن فضای شادی و اظهار خوشحالی در وقت اندوه، برهم زدن موازین و آداب شرعی است. علامه حدادی رحمه الله نوشته است: (وَتُكْرَهُ بَعْدَ ذَلِكَ لِأَنَّهَا تُجَدِّدُ الْحُزْنَ) الجوهرة النيرة (۱/ ۴۳۰) ترجمه: تعزیت گفتن بعد از سه روز مکروه است؛ زیرا غم را دوباره تازه می‌کند. همچنین علامه طحطاوی رحمه الله نوشته است: (ولا ينبغي لمن عزی مرة أن يعزي أخرى) حاشية الطحطاوي على المراقي (ص: ۴۱۱)

ترجمه: شایسته نیست کسی که یک بار تعزیت گفته است، بار دوم نیز تعزیت بگوید.

در بند سوم فرمان عالیقدر امیر المؤمنین حفظه الله درباره رسوم ناپسند در روزهای عید چنین آمده است: در برخی مناطق، مطابق رسم و رواج، مردم در نخستین عید پس از وفات شخص، برای تعزیت به خانه متوفی می‌روند؛ این نیز رسم نادرست و ممنوع است.

۷- تراشیدن یا کوتاه کردن ریش در روزهای عید، کاری ناروا و عادت ناپسند است:

بسیاری از مردم در روزهای عید برای آراستن ظاهر خود، ریش‌شان را می‌تراشند یا آن را به اندازه‌ای کوتاه می‌کنند که از نگاه شریعت حرام است؛ زیرا در شریعت به گذاشتن ریش دستور داده شده است. افزون بر آن، در تراشیدن یا کوتاه کردن ریش، مشابهت با کفار نیز وجود دارد که درباره آن وعید شدید آمده است. نبی علیه السلام فرموده‌اند: عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلی الله علیه وسلم- « مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ » سنن ابی داود (۴/ ۷۸) ترجمه: هر کسی خود را شبیه قومی بسازد، از همان گروه به شمار می‌آید.

۸- دست دادن و تبریک گفتن به زنان نامحرم، کاری حرام است:

در میان بیشتر مردم کشور ما چنین رواج است که در روزهای عید برای تبریکی عید به خانه‌های یکدیگر می‌روند و با هم دست می‌دهند. در این میان، مردان نامحرم نیز با زنان نامحرم دست می‌دهند که این عمل از نگاه شرع ناروا و حرام است. دست دادن با زن بیگانه در شریعت حرام می‌باشد. در حدیث شریف آمده است: عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَأَنْ يُطْعَنَ فِي رَأْسِ رَجُلٍ بِمِخِيطٍ مِنْ حَدِيدٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمَسَّ امْرَأَةً لَا تَحِلُّ لَهُ». مسند الرویانی (۲/ ۳۲۳)، المعجم الکبیر للطبرانی (۱۵/ ۱۴۳)

ترجمه: اگر سوزن آهنی در سر مردی فرو برده شود، برای او بهتر است از اینکه دست به زنی بزند که بر او حلال نیست؛ یعنی زن نامحرم.

۹- برگزاری محافل مختلط میان زنان و مردان و اختلاط با نامحرم، رسمی ناپسند و ناروا است:

در میان بسیاری از مردم این عادت وجود دارد که در روزهای عید، در خانه‌ها محافل مشترک خانوادگی برگزار می‌کنند و میان زنان و مردان نامحرم اختلاط به وجود می‌آورند؛ در حالی که این عمل در شریعت اسلامی ناروا است. در چنین مجالسی زنان و مردان در کنار هم می‌نشینند، به یکدیگر نگاه می‌کنند و با هم تماس و گفتگو دارند که این کار زمینه‌ساز فتنه‌های فراوان می‌شود. پسران ماما، کاکا، خویشاوندان و دیگر افراد خانواده با دختران جوان خانواده اختلاط می‌کنند و حتی گاهی گفتگوهای خصوصی و صمیمانه میان آنان شکل می‌گیرد. اختلاط زنان و مردان سبب از بین رفتن حجاب و عفت خانوادگی می‌شود و راه را برای زنا و روابط نامشروع هموار می‌سازد. به همین دلیل الله تعالی از اختلاط جلوگیری کرده و فرموده است: وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ [الأحزاب: ۵۳]

ترجمه: و چون از زنان پیامبر متاعی خواستید از پس پرده از ایشان بخواهید، این برای دل‌هایت‌ان و دل‌های آنان پاکیزه تر است. این خطاب الله تعالی به پاک‌ترین مردان روی زمین، یعنی صحابه کرام رضی الله عنهم، و به زنان پاک است که مادران امت و همسران رسول الله صلی الله علیه وسلم بودند؛ پس حال کسانی چگونه خواهد بود که چهارده قرن بعد، در زمانه‌ای پر از فتنه و فساد زندگی می‌کنند و در میان انواع فتنه‌ها گرفتار هستند؟

۱۰- ترساندن مردم و استفاده از مواد انفجاری و ترقه‌ها، عادت ناپسند است:

در شب‌ها و روزهای عید، بسیاری از جوانان و کودکان ترقه‌ها را به خانه‌های مردم پرتاب می‌کنند یا در مسیر رهگذران می‌اندازند و به این شیوه مردم را می‌ترسانند و دچار اضطراب و هراس می‌سازند. این کار بسیار ناپسند و زشت است. از سوی دیگر، این کار باعث آلودگی صوتی نیز می‌شود و خانواده‌ها از آن در رنج و ناراحتی قرار می‌گیرند. در شریعت اسلامی، هر عملی که سبب آزار و زیان دیگران گردد، حرام است و ترساندن مسلمان نیز عملی حرام به شمار می‌رود. در خانه‌ها بیمارانی وجود دارند و در شفاخانه‌ها نیز سالمندان ناتوان و بیماران روحی بستری هستند که انفجار ترقه‌ها و پتاقی‌ها برای آنان زیان شدید و آزاردهنده دارد. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده‌اند: «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَرُوغَ مُسْلِمًا». سنن أبی داود (۴/ ۴۵۸) - ترجمه: برای هیچ مسلمانی جایز نیست که مسلمان دیگری را بترساند.

۱۱- بیرون شدن زنان به بازارها، سرک‌ها و کوچه‌ها با آرایش و زینت، از رسوم دوران جاهلیت است و مسلمانان باید از آن

خودداری کنند: در روزهای عید، برخی زنان خود را آراسته می‌کنند، عطر می‌زنند و سپس در بازارها، کوچه‌ها و سرک‌ها رفت‌وآمد می‌کنند. این عمل برخلاف عفت و پاکدامنی است و لازم است بزرگان خانواده و شوهران زنان از چنین رفتار نادرستی جلوگیری نمایند.

الله تعالی به زنان دستور داده است که در خانه‌های خود قرار داشته باشند: (وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى). (الاحزاب: ۳۳)

ترجمه: و در خانه‌های خود قرار بگیرید و مانند دوران جاهلیت نخستین، زینت و آرایش خود را آشکار نسازید.

در حدیث شریف آمده است: (عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ اسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ بِقَوْمٍ لِيَجِدُوا رِيحَهَا فِيهَا زَانِيَةٌ» مسند أحمد (۳۲/ ۴۸۳)

ترجمه: از ابو موسی اشعری رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: هر زنی که عطر استعمال کند و سپس از کنار مردمی عبور نماید تا بوی او را احساس کنند، چنین زنی زناکار است.

۱۲- در روزهای عید باید از اسراف و تبذیر خودداری شود:

در روزهای عید، برخی مردم در خرید لباس، کفش، شیرینی و مواد خوراکی اسراف می‌کنند و بیشتر از نیاز خود مصرف و هزینه می‌نمایند. این کار از نگاه شریعت درست نیست و در شمار اسراف قرار می‌گیرد، در حالی که الله تعالی از اسراف نهی فرموده است.

الله تعالی می‌فرماید: (وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ) [الاعراف: (۳۱)] ترجمه: بخورید و بیاشامید، اما اسراف نکنید؛ زیرا الله اسراف‌کنندگان را دوست ندارد. همچنین رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده‌اند: (كُلُوا وَاشْرَبُوا وَالْبُسُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ وَلَا مَخِيلَةٍ) صحیح البخاری (۱۴/ ۴۴۷)

ترجمه: بخورید، بیاشامید، بپوشید و صدقه بدهید؛ اما بدون اسراف و خودپسندی و فخر فروشی.

تقبل الله منا ومنكم صالح الأعمال

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته